

מנגן על חיתרים קרועים

ספרו הקודם, "עריק", סימן אותו כקול יוצא דופן בספרות העברית, אבל זה רק גרם לעילי ראונר להוסיף לתהות על הקשר בין החיים לבין האמנות. זו השאלה שמייסרת גם את גיבור ספרו החדש, "ילדה וכלי קשת", נגן קונטרבס שמתקשה להתפרנס ולדאוג לבתו הקטנה

דליה קרפל | צילום: תומר אפלבוים

לתבוסתו כנגן וכאבא. הוא מציב את הקונטרבס בין רגליו ומנגן. הילדה מתעוררת לרגע, ממלמלת שהוא מנגן את הדופק שלה, ושוקעת.

את הגרסה הראשונה של הסיפור כתב ראונר בגיל 20, כששירת כג'ונגיק בבסיס פו"ם בגלילות. בניסיון להצייל את עצמו מהדכדוך הלך בערכים ללמוד מוזיקה בסמינר לוינסקי והתרכז בשירת מקהלה ופיתוח קול וגם שר בריטון. המנצח מיכאל שני השמיע בכיתה את "שירי מות ילדים" מאת גוסטב מאהלר, וסיפר על היצירה שהולחנה בשנים 1901-1904, לחמש מהפואמות של פרידריך ריקרט ששכל את ילדיו, ועל מאהלר שכתב את הארבע מתה ממחלת השנית, ארבע שנים לאחר שהלחין את היצירה. "עבורי זאת היתה התגלות של ממש", אומר ראונר. "לא רק הצד התומורתי והשירה. המושג 'שירים על מות ילדים', שמצמצם בגרמנית למילה אחת (Kindertotenlieder), הטריד אותי מהבחינה הסמלית – התובנה של מות ילדים וגם מות הילדות".

הוא למד לבצע את שני השירים הראשונים במחזור ושקע בחקר היצירה. בקונצרט הסיום בלוינסקי הופיעה תזמורת סימפונט רעננה, "הבחנתי בנגן גבוה עם קונטרבס. אנחנו הרי נשאים של רעיונות ודימויים. הדימוי שלו נחרת בי, אם כי לא חשבתיו או על ילדה קודחת מקופלת בתיבת התהודה של קונטרבס". את הסיפור בגרסתו הבוסרית שלח ראונר לתחרות הסיפור הקצר של צה"ל וזכה במקום השני.

ראונר, שהחל לכתוב בגיל 13 ("שירה בלי חריזה. שירי אהבה ושירי כאב"), הוא קול אחר בנוף הספרות העברית. "נפלנו לבור של השוק המסחרי, לתוך השפע של העונג", הוא מעיר בשיחה, כמי שממש לא מצפה שספרו החדש ייכנס לרשימת רבי המכר. הוא יודע כי "הסיפור שלא מתרחש כאן ולא קשור לישראל, משרטט טיפוס שמעטים יכולים להזדהות עם מצוקותיו".

הוא מדגיש שהכתיבה שלו צריכה להיות משהו אחר "מעשה לשוני מוויקלי, יחסית חריש, חשאי, שמנסה לשמוע איזה קול כמעט בלתי נשמע ברעש המקומי של העולם שלנו. למשל קשת (של קונטרבס) נופלת על רצפת עץ. זה מין צליל שאיני יודע אם אפשר להקשיב לו או פסיעות של רופא, דלת נפתחת או עץ בחלון...". איך התעצבה דמותו של גיבור הנובלה?

המוזיקה של רדיו צרפת ומקווה אולי לחוות מעין התגלות כלורוס. הילדה מתרוצצת סביבו או מתעסקת באוסף העלים שלה. הרעש שעולה מהדירות בבניין מטריף אותו ופעם אף ניסה לכרות את אוזנו כמו ואן גוך. למרות היותו אמן ובוגר הקונטרבסוריון והאקדמיה למוזיקה, כפותיו מחורצות כשל פועל. חיי האהבה שלו כושלים. אהבתו נפרדה ממנו לאחר שנולדה הפוטשה, אילצה אותו לקחת אותה תחת חסותו ונעלמה.

רישום של גלעד אפרת מתוך הספר צילום: אלעד שריג

בשנים שבהן גידל את אנה התמעטה נגינתו. הוא היה מוכן למסור את הילדה בשביל המוזיקה, הוא היה יכול לוותר ללא צער על לידתה, נכתב בסיפור. אבל השניים, שטוב להם יחד, מטיילים בגן הבוטאני ומבקר רים במוזיאון הפליאולית. הוא יודע שכשתתבגר היא תבו לו ואולי תתעב אותו. למרות שוכה בפרס חשוב על הסוויטות של באך וניגן את הקונצ'רטו לצ'מבלו עם המלחין והפסנתרן הנודע פרנסיס פולנק, הוא החמצה.

כשאנה חולה בשעלת וקודחת מחום הוא מטפל בה ורץ להביא רופא, אבל מצבה מחמיר והסכנותיו הולכים ואווילים. נשימתה כבדה והאב בוש בעצמו. הילדה שנאבקה על כל נשימה היא ההוכחה

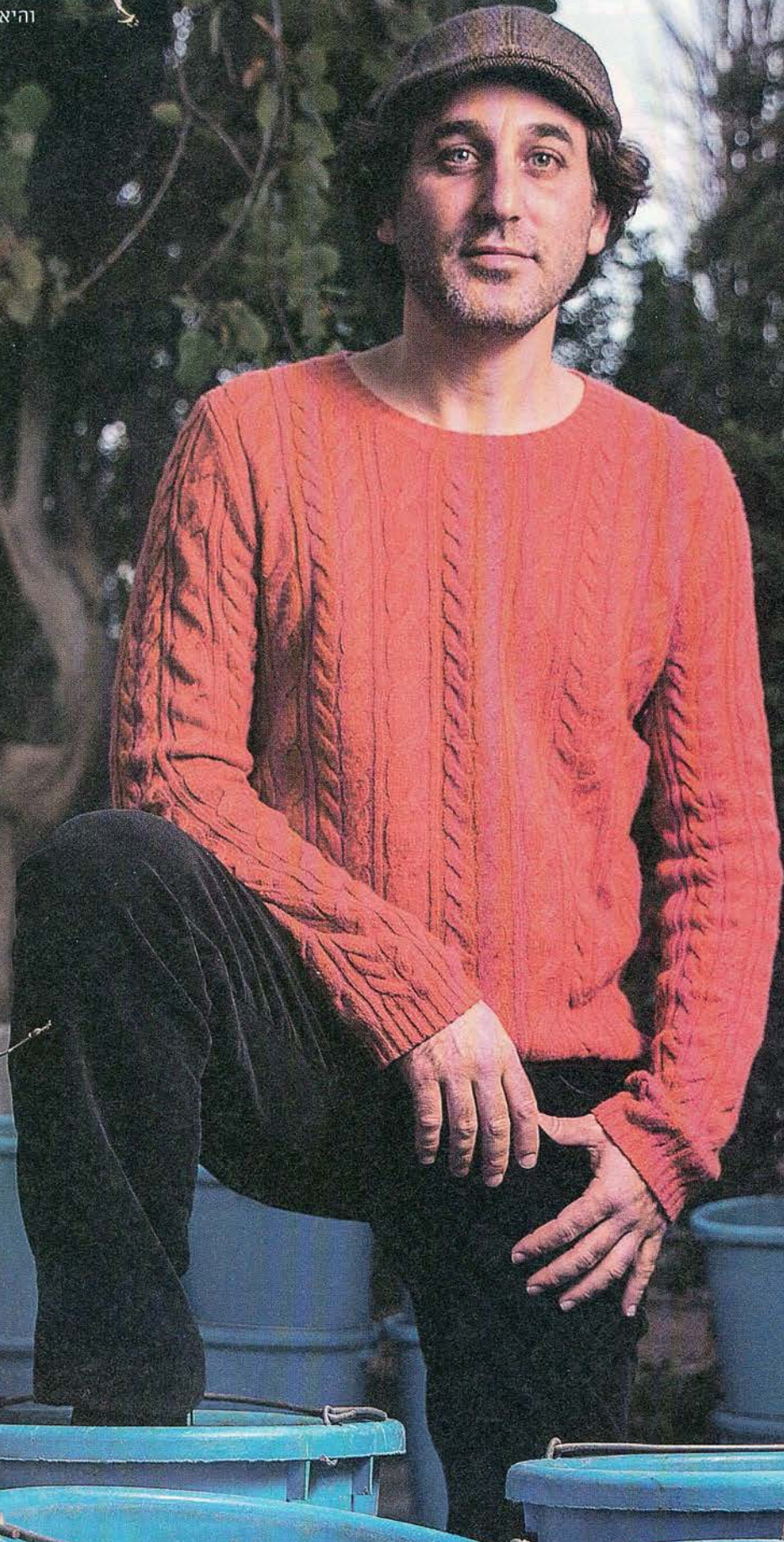
תום שירות צבאי מייסר נמלט עילי ראונר לפריז. מפורק מבחינה נפשית, ביקש להגיש שים חלום וללמוד ספרות צרפתית מודרנית באוניברסיטה. למרות ששלח ידו בכתיבה מגיל צעיר הוא לא העלה בדעתו שהשנים בבירה הצרפתית יניבו שני ספרים. רומן הביכורים שלו "עריק" (הוצאת ידיעות אחרונות), שהיה מועמד לפרס ספיר לשנת 2015, זכה להלל מכמה מבקרים. המבקר אוריין מור ריס ("הארץ") איבחן בדייקנות שככתב ש"עריק", "חורף חתך חד ומובהק ברצף התרבותי והספרותי בין הופעתו שלו לכל מה שקדם לו. ובכך הוא ממקם עצמו כספר של תקופה. כמבשר של העתיד לבוא...". את ספרו החדש "ילדה וכלי קשת", שראה אור לפני כשלושה חודשים, מגדירה עורכת הספר נויט בראל "אגדה למבוגרים", וכך היא נפתחת: "אב צעיר וכתו התגוררו בבניין מספר אחת-עשרה ברחוב הצלב. הוא היה בן שלוששים ושלוש והיא היתה בת ארבע".

גם ראונר, סופר, מתרגם וחוקר ספרות, התגורר ברחוב הצלב בדירה בגודל קבר, ועשה ככל יכולתו לא לאבד את שפיותו ולדבוק בחיים. הוא הגיע לפגישה עמי בכית קפה כשהוא חבוש מגבעת משוכצת. איש נעים הליכות ולבבי, מישיר מבט מווג עיניים כחולות. הוא מתפ רנס כמורה ומכין תלמידים לבגרות בספרות, והוא במובהק איש המילה הכתובה. ראינות איתו, הוא חוזר ואומר הם ערובה לכישלון. לאורך השיחה חוזר ואמר כמה הוא מתנסח רע, תהה איך אסתדר ולא היסס לוודא אם נאגרו כבר די מילים ואפשר לסגור את הטייפ ולשוחח.

"ילדה וכלי קשת" (הוצאת אבן-חושן. רישומים: גלעד אפרת) מספר על נגן קונטרבס מובטל וילדתו אנה שחיים בדלות בדירה קטנטנת בקומה הרביעית. הארוחות שלהם מורכבות מבגס, מלפפונים בחומץ ויין. הוא מנגן ברחוב בכל ימות השנה, גם בחורף. לא פעם מול הפרצופים האדישים בבתי הקפה שברובע סן ז'רמן דה פרה שבו ממוקם הסורבון. כשאין לו די מטבעות לקנות במכולת, הולכים השניים לגן סמוך שבו מחלקים אוכל חם לרעבים.

האב הוא ייצוג ספרותי ברור של האמן המיוסר. הקונטרבס ניצב על הקיר בדירה, והאב יושב מול הפרודר קציה ממוסגרת של "תחיית לורוס", מאזין לתחנת

עילי'ראונר. "הכתיבה היא המוחיקה
והיא גם החרב שלי"

"הוא קבצן שכל חייו קודש ליצירה ולמוזיקה והוא פסיבי מעצם טבעו, וכישלון מהבחינה המקצועית, שלא מצליח להרוויח את לחמו מנגינה. גרוע מזה, הוא חושב שזה לא הכרחי. מה שחשוב זה האידיאל המוזיקלי. זו דרמה על האופן שבו האמנות מתמזגת בחיים דווקא ברגע שהאב וילדתו מידרדרים. הילדה מייצגת את החיים והתקווה, כך שברור שבאיושיו אופן הוא מחסל אותה, במרכאות."

מדוע שלחת את השניים למסע הזה?

"כשאני כותב אני מנסה להציב איזשהו מבנה. זו לא קתדרלה כמו שמרסל פרוסט היה רוצה לבנות, אלא מבנה עדין וקטן שנוקם לאט ומנסה ליצור כוח ואינטימיות שאמורים לסחוף את הקורא ולפתוח אותו לאפשרות של הבלתי אפשרי הזה שמסופה מבחינה סימבולית יש מאבק חורמה בין החיים לאמנות, והסיפור בעצם אומר שהאמנות בלתי אפשרית ונועדה רק ליחיד סגולה, והגיבור אינו מאותם יחיד סגולה."

"קיבלתי מעילי כתב יד קטן, גרום ועצוב עד אין קץ", מספרת בראל על הולדת הספר. "עילי התעקש על סוף נורא. הוא עסוק במוות ובכפל הפנים של המוות. אני התעקשתי על כוחה המרפא של המוזיקה. רציתי לקרב את עולם האגדה לעולם העכשווי של פריז. יש משמעות לכתוב שמהפסדים בישראל סיפור שמתרחש בפריז בשנה שבה העיר מסוכסכת, מדממת."

ואילו ראונר אומר, "אני מחפש מקצב וטונאליות והבנתי שילדה וכלי קשת' חייב להיות נקי, מאופק וישיר. שהקוראים יראו דברים בלי שהם נאמרים. כשכתבתי את 'ילדה וכלי קשת' קראתי שוב את 'מאדאם בובארי', להיזכר בכתיבה של גוסטב פלובר שמחפשת יופי ולא מבקשת לצרוח איזו פואטיקה. אמרתי, אחפש גם את רילקה שקראתי בגיל 20. זכרתי שיש ילד מת ב'אלגיות דואיני' שלו. כשכתבתי ליוותה אותי חרדת חיים. אני אב לשתי בנות, בת ארבע וחצי ובת עשרה חודשים, והכי תיבה אילצה אותי להתמודד עם החרדה ממה שהיו רע, מכישלון או מחשש מוות. לכן הסוף של הסיפור פתוח."

"נפלנו לבור של השוק המסחרי, לתוך השפע של העונג", הוא מעיר בשיחה, כמי שממש לא מצפה שספרו החדש ייכנס לרשימת רבי המכר

אם מדברים על חרדת החיים, האם הכתיבה היא התרופה או המחלה?

"אתה לא בוחר להיות סופר. משהו מפעיל אותך. אני לא רואה את עצמי כסופר. הכתיבה היא מלאכה. אני לא יודע איך זה קורה. איך באה מילה אחר מילה, משפט אחר משפט, ואיך זה מייצר בטון מבנה. אני גם לא יודע לעשות משהו אחר. למדתי לשיר בריטון, והייתי מוצלח בוה. פעמים רבות ביקשו שאחזור לשיר, ולא יכולתי. הכתיבה היא המוזיקה והיא גם החרב שלי, והיא הדבר הגדול שבשבילי אני קיים. אני כנען בפי' ניה. מוחק את עצמי בפניה."

אתה כותב קל או מתייסר?

"קשה לי לכתוב. הרבה שנים חשבתי שאוותר על הכתיבה והלכתי לכיוון האקדמיה. נסיבות החיים הדיירו אותי לכתיבה. גם הריק. כשחזרתי לכתוב זה היה בצרפתית. ברגע שאני נכנס לכתיבה, זה שיכרון חושים. ככל שהזמן עובר, אתה לא כותב סתם למגירה, או כדי לאסוף פרטים על חיך. יותר ויותר אני לא כותב אלא בשביל מעשה אמנותי מסוים."

תסביר.

ז'וליה קיריסטבה. ראייה רחבה צילום: חוסי קמחי

"הייתי רוצה לדעת מה אני הולך לעשות, אבל כל התוכניות שאני מתכנן מתעוותות, ואני משתעמם וזורח אותן. ודאי שיש איזו תחושה שמנחה אותך, אבל אני מגושש, ואני די מוגבל, ולא רואה טוב בחושך. הייתי רוצה להאמין שאני לא כותב בשביל הכתיבה או לשם העלאת גירה של היום-יום, או בגלל הפאניקה של מפ"על שצריך לייצר את המנה שלו בפס הייצור. לא בטוח עד כמה אני מסתדר עם תווית הסופר, ממילא זה לא אומר כלום. הספרות כיום לא אחראית כבר על הלשון או על השיח של השבט – אבל מנגד היא יכולה לבנות את המצבה של השבט. לרולאן בארת יש הבחנה יפה בהקשר הזה. לדבריו, האינטלקטואל הוא מי שעשוי מהשאריות של תקופתו, מהשייריים של פח הובל. כל השברים של התרבות מעצבים אותו והוא נדרש לחבר אותם. אולי 'מחבר' זו מילה מוצלחת יותר מ'סופר'."

עם מי אתה מדבר בכתיבתך?

"קראתי בקיץ את 'סיפור על אהבה וחושך' המרשים של עמוס עון, שפותח בשושלת פטריארכלית: החל מהדוד יוסף קלוונר, דרך הסופרים והאינטלקטואלים בירושלים, כמוכן אביו של עון ומשפחתו, ועד המפגש עם בן גוריון לקראת סוף הספר. הצד של האם, שמגיע מאוחר יותר, מקבל נפח חשוב, אבל זה כבר בתוך המסגרת ההיסטורית של המולדת ואבות הרוח שלה. אני לא כותב בתוך שושלת, ולא למישהו ספציפי, ואני לא משתייך לקבוצה או לתנועה. יכול להיות שכשאני כותב אני נעשה חלק ממסדר של פיגורות אסתטיות או טקסטואליות: למשל, יש את החיך החכם של בורחס – הוא מגיע לפעמים. יש את המשוגע של גוגול, יש את הסצנות המופרעות של סלין, יש את החולדות הגוססות של הופמןשטאל. אבל לרוב אתה לבד, זו כביסא בחר סר נחת, עם המבט אל הריק, הנמען היחיד הוא ההפתעה שאתה מסוגל עוד לשרטט משהו. או להפך, אשמה על כל מה שיכול היית לכתוב ולא תכתוב יותר."

מהמחסן לקב"ן

ראונר נולד בחורף 1979 בקיבוץ יקום. אמו אידה ואביו גוסטבו אורציו הכירו כבר בעיר הולדתם בואנוס איירס. היא הגיעה לישראל בגיל צעיר עם משפחתה. גוסטבו שינה את שמו לגדי, ובגיל 19 הגיע עם גרעין של השומר הצעיר לישראל, בעיצומה של מלחמת יום הכיפורים. הם נישאו ב-1975 ובקיבוץ יקום נולדו ארבעת ילדיהם.

שיריו הראשונים של ראונר התפרסמו בכתב העת "עיתון 77", כשהיה בן 15. "בגיל 12-13 למדתי לנגן בתופים בנתינה. אחרי השיעור עליתי על אוטובוס שהיה עוצר בכביש החוף ומהתחנה לקיבוץ זה לקח כרבע שעה. הייתי צועד ומגלגל מילים, שר שירי משוררים, ופתאום

הגיע שיר אישי קצת מוזר, 'למה אמרת לי בוא נתאהב ונשארתי בי כמעט שנה, עד שאהבתי מישהי באמת, הפכת בי את השממה... אמא אמרה שהעולם מתמוטט, אמא אמרה שיש אסונות, אמא אמרה לי שאבא מת..."

אין לו הסבר לחרדות שבשיר. "היתה לי ילדות מקסימה בקיבוץ. לינה משותפת עד כיתה ג'. משפחה חמה מלאת אור. הייתי ילד שאהב להיות ילד. הורי אנשים יקרים, וכל זה לא מנע ממני לרצות להינתק מהם בגיל 20 אחרי השירות בצה"ל כדי לעשות את החיים שלי". השירות הצבאי נהפך ל"חוויה הקשה של חיי", אומר ראונר. הוא התגייס ב-1997 ונקבע לו פרופיל רפואי נמוך. "אמרתי את האמת. שלא אהיה קרבי, שאני רוצה לקרוא ולכתוב, וביקשתי לשרת בחיל החינוך. עשיתי שנת שירות לפני הגיוס והסכרתי לנציגי הצבא שהחבר רה שבה אני חי חשובה לי ואשמח לעשות עם כל הלב משהו בעל חשיבות. הוצבתי כנהג בבסיס קרוב לבית והלכתי ודעכתי. הרגשתי חרדה. חלפו כמה חודשים והפכתי לפקיד. לא היתה לי דרגה וגם לא ביקשתי אחת. הייתי מגיע בבוקר לצריף בפורים. היה שם מחסן ובין מה שנערם הצלחתי לפרוש מוון, וכשלא היתה עבודה וכי מעט שלא היתה (להכין מצגות לפורים), הלכתי למחסן וישנתי במשך ימים. אלה שנים שחייכתי יום אחר יום שזה ייגמר. אני זוכר ריח עז של טחב, אקליפטוסים סביבי, ואתה רק נצמד לקיר, שלא יגלו אותך. בגלל מאבק ההישרדות הזה יצאתי מהצבא גמור מבחינה נפשית."

למה לא השתחררת או ערקת כמו גיבור הרומן שלך "עריק"?

"ביקשתי להשתחרר ושלחו אותי לקב"ן. אני לא חוק מספיג להמציא פתולוגיה חריגה ולא איימתי שאתאבד. כנציג מדופלם של ההתיישבות העובדת, לא יכולתי לקום ולערוק והם לא התנדבו לשחרר אותי. באתי לצבא אחד רי לימודים בתיכון במגמה הומניסטית – מיתולוגיה ופיזיולוגיה יוונית ותולדות האמנות. התשוקה לחיים, ללימודים ולספרים ספגה מכה קשה בשנים בצבא. באילו מובנים אבשלום הגיבור של "עריק" הוא גם בן דמותך?"

"התשתית הפסיכולוגית של הדמות נובעת מהשבר שחוויתי. השירות הצבאי לימד אותי מהי תבוסה אמיתית של הרוח האנושית. בחוויה הזאת נולד היחס שלי לקבצן, למהגרי העבודה ולפליטים, אלה המכונים SCAM OF THE EARTH, ויחס לאמן הכושל ואף לגיבור של הספר, הוועם והמיואש שמשתוקק להינתק מכל מה שקושר אותו לארץ. בצה"ל למדתי שהאישיות מלאת החיים שעיצבתי היא חסרת פנים ונטולת זהות. לא הצלחתי לקבל את זה מיומי הראשון עד יומי האחד רון כחייל. זה המקור להתעסקות שלי בשאלות כמו מתי אדם הופך לצמח או לחסר ייחוד ואיך התרבות יכולה להפוך אותו לבלתי רצוי."

האם אבשלום, או אולי אתה, פוסט טראומתיים?
"כשהייתי ילד גרנו כמה שנים בבואנוס איירס. יום אחד עליתי לבד על אוטובוס, ובאחד הצמתים הוא התנגש במזונית. הנהג יצא והתחיל לקלל, ותפס את הנהג מהמזונית וניער אותו מהשיעור. הם הלכו מכות. אחר כך הנהג חזר לאוטובוס והמשיך לקלל, אבל אז הופיע הבן חור מהמזונית עם אלה, וניפץ את השמשה הקדמית של האוטובוס. הייתי שם לבד והאלומות נחרתה בי, ואני עוצם את העיניים ובורח בדיוק כמו אבשלום."

אתה כותב ב"עריק", די בהתחלה, כי "הסוף קרוב, זה הולך וסוגר עלינו, אפילו עכשיו, זה הולך ומתארע – האסון העתידי שלנו. אני מתכ"ן, וון, האסון שיחריב את המקום הזה". כך אתה מרגיש?

"אל מול הטירוף של הקיום הישראלי ואל מול המיתולוגיות של הטריטוריה, 'עריק' מנסה ללכת צעד

נוסף לנסות להרגיש דרך הדמות הזאת מהי פואטיקה של בגידה. באיו מידה הכתיבה יכולה לבגוד במערך היסודות המארגנים את המקום, אבל גם לערער את כל מה שבונה את האדם עצמו. באיו דרך הכתיבה מצ' ליחה לומר את מה שאסור לומר, לעשות את הדרך ההפוכה, את הדרך של מי שאומר 'לא אשרת'. הכתיבה צריכה להסתכן כך, לאבד שליטה, להיות הלומת קרב — כדי להשיב אל הספרות את עוצמתה, את הכוח הגופני והבשרי שלה, את העובדה שהספרות לא מנר תקת מחדרת הקיום, מורימת הדם, מהחיים עצמם". לאחר שהשתחרר מהשירות הצבאי שב ראונר הביי תה. "הטבע של הקיבוץ שהרגשתי בו בן בית. השדות, העצים..." אבל הוא לא מצא מנוח, כאמור, עלה על מטוס ועקר לפריז. הוא התגורר ב"חדר משרות" בקור מה השישית, תשעה מטרים מרובעים, שירותים במ' סדרון. מיטה גבוהה צמודה לתקרה, ולמטה שולחן וכיור מקרר קטן ולצדו תא מקלחת. "הייתי מניח קר פסת שימורים בסירה, אוכל זול, לא היה לי כסף, הייתי ישן המון ומשוטט."

"אני אב לשתי בנות, בת ארבע וחצי ובת עשרה חודשים, והכתיבה אילצה אותי להתמודד עם החרדה ממשו רע, מכישלון או מחשש מוות. לכן הסוף של הסיפור פתוח"

פעמיים שלוש נתבקשתי להרצות בסמינר שלה, פעם על הצירוף של הולביין, פעם שנייה על שיר השירים, פעם שלישית כבר הייתי בעיצומה של עבודת הדוקטורט רט והומנתי ללמד שיעור שלם על לואי פרדינן סלין בשנים של מלחמת העולם השנייה. "קריסטבה תמיד נדיבה, תמיד נענית ביסודיות לשאלות, תמיד ידעה לתת לסטודנט תחושה של ביי טחון. השיחה איתה פתוחה, כמעט ללא דיסטאנס (זה הרי לא מקובל בצרפת) — היא היתה מספרת על הרר מן שהיא כותבת, על אגודות הרפואה שבהן היא מת נדבת, וגם בשלבים השונים בעבודת הדוקטורט תמיד היתה דוחפת להתקדם תוך נאמנות למסלול המחשש בתי שלך, גם אם לא הלכת בדרכו של פרויד או של קריסטבה עצמה. התיידדנו כשהיתה פה הומנתי אותה ליקום, לראות את שרידי הקיבוץ".

בצרפת החל ראונר לכתוב את הגרסה הסופית של "עריק", תחילה בצרפתית ולאחר מכן עבר לעברית. זה היה ב-2010, כשהמשט יצא מטורקיה לעזה וסופו באותו עימות אלים על המרמרה, כשבוקר אחד התפרץ ממני קול שלא הכרתי. התחלתי לכתוב מהר בצרפתית מדור ברת את המשפטים הראשונים בספר, אין צורך בספרות

נורית בראל צילום: דניאל צ'צ'יק

היום, אין צורך, אין צורך כשהומן נעשה וקנה נצחית, אני רוצה לומר שמשוהו מטיב את התרבות שלנו...". כמו דחף בלתי נשלט זה יצא מתוכי. "כל השתיקה העצורה שלי, כל האפיק המחושב נשבר. עד אז כתבתי תי תמיד בעברית ולאט. העברית היתה כבדה לי ודי ווקא בשפה וזה משהו השתחרר. התחלתי לקלל, להתחלתי לרוץ. שום דבר שכתבתי לפני כן לא היה דור מה לתחושת הבהלה, לתנועה המעורערת, להגומה הט רופה של הדברים. אמרתי לעצמי: אתן לזה להתנהל במקומי על הדף, כמו 'האלוש' של בקט. היה לי טיפי קטן והייתי הולך ומקליט את עצמי. כל דבר שראיתי נכנס, התמונה בשדה התעופה, ההגעה לפריז, התודעה הנוודת, השיטוט ברחובות, הנשים שראיתי, הפחד מההמון. אחר כך הצטרפו כל היזכרונות והטיטוטות שכתבתי עשר שנים קודם לכן, לדבר אחד: הזקנה שאוכלת את ידיה, הגנב שרץ בעיר, הצבא, הדיכאון, המכות. זה בדיוק מה שמניע את הגיבור בעריק' הצור רך לנסוע, להתאבד, להיות אבוד, להיות הבן האובד". בראל, בתפקידה כעורכת ספרי המקור של הוצאת ידיעות אחרונות, גילתה את ראונר כבר ב-2013. בגי' ליון התשיעי של כתב העת "הו" היא נתקלה בעמוד אחד של פרמגנט מאת ראונר, תחת הכותרת "לולאה". "הגיבור של הפרמגנט היה אדם צעיר שעובד בבית אבות ומתבונן באשה וקנה, המחזיקה בתוך סבל הזיקנה שלה את סבל הדורות ואת סבל המלחמות. הכתיבה היתה מזהרת", היא אומרת, "ישנם לפחות שני סוגים של שפות כתובות: אחת שמושגת על ציללים ואחת שמושגת על תמונות. הלשון של ראונר היתה עירוב של שתיהן. תמונות של ציללים וציללים של תמונות. כשעילי רר צה לייצג את הצבע חום, הוא לא יכתוב את המילה 'חום'. הוא יכתוב 'חלודה על ברזל', 'עניי כלכלב'. הוא יבחר מתוך המרחב את מה שהכרחי. אני זוכרת את הס' טקטו. את המשפטים הקצרים. מרעננים כל כך על רקע כתבי היד שאני מקבלת, מאת המוני צעירים שכותבים תוך ריבוי וסרבול, סולמות בלי חבלים".

בראל החתימה את ראונר על "עריק" בטרם קראה כתב יד מלא. "אין צורך בכתב יד שלם כשעורך מזהה סופר. אני יודעת מי מתהלך בעולם והוא סופר, אפילו הוא עדיין לא יודע זאת. היה לו רעיון לכתוב על צעיר שעוזב את ישראל לפריז 'כדי לשים לזה סוף'. אני זוכרת את הייאוש שמהול בהיקסמות מכל מה שתרבות המערב יכולה להציע לאדם צעיר. פריז עושה את זה להרבה אנשים, אבל מעטים יודעים לעכל את זה באופן אפקטיבי. נדמה שמקסמיה של התרבות המערבית נח תו על ראונר כמו עדר ארבה. יחד עם העידון והסיגוף, 'עריק' היא יצירה רדיקלית, שנושאת מסר ברור ביותר לא היינו מתפשרים על פחות מזה".

בואי נדבר גלויות

את בת זוגי, לילך נתנאל, סופרת וחוקרת ספרות יש ראלית, הכיר ראונר בדצמבר 2000. "לילך היתה אחרי הצבא ועבדה כמתולקת בתחנת דלק. התאהבנו. יום אחד היא אמרה לי, 'אני רוצה להיות לאה גולדברג' — דברים שאנשים אומרים ברגעים אינטימיים. עובתי לפריז ובי משך חודשים שלחתי לה גלויות ממוזיאון הלובר בכל גלויה השקעתי שעות ויצאה יצירה ספרותית קטנה. הג' לזיה הראשונה היתה של 'מקור העולם' יצירתו המהפכנית של גוסטב קורבה. הוריה קצת התפלצו".

נתנאל עצמה מספרת, "בפעם הראשונה שנפגשנו גיליתי במקרה, אחרי שישבנו יחד שעה או יותר, שיש לו מכשיר הקלטה פתוח בתיק. נבהלתי. חשבתי שהוא מקליט אותי. הוא הסביר לי שהוא בדיוק חוזר מפגישה עם אחד מהוויקיטים בקיבוץ במסגרת תחקיר לספר, ושכח לכבות את המכשיר האמנתי לו. אני מאמינה לו

בת הזוג לילך נתנאל. כותבים זה לצד זה צילום: אריק סולטן

עד היום. הוא אדם אמין. הוא אדם שקט, שקול, עדין. אני לא מוזהה אותו בכתיבה שלו כמעט בכלל. כשקראתי את 'עריק' לראשונה אני זוכרת שהרגשתי שאני לא יודעת עם מי אני הולכת לישון בלילה".

כעבור שנה בפריז חזר ראוונר לישראל כדי לשכנע את נתנאל לבוא לחיות איתו. ב-2001 היא הצטרפה אליו והחלה גם ללמוד ספרות צרפתית ברובע השמיני בפריז. "די בתחילת הדרך שכרנו חדר קטן", מספר ראוונר, "זה היה אחר צהריים אפרורי, היינו מתחת לשמיכה, פתאום דפקו לנו שוטרים על הדלת. אמרנו: 'רגע! רגע!' אך הם לא שעו לנו, ורצו לפרוץ פנימה. כנראה הדירה הקטנה ששכרנו הושכרה לפנינו למישהו אחר ובעל הבית הרג ויח פעמיים. השוכר השני היה עם השוטרים וטען שפ"רצנו לו לבית. היה לנו חוזה וחיינו שם כבר כמה שבועות. זה היה רגע קשה. בכל מקרה, השוטרים הניחו לנו. היו הרבה רגעים מוזרים כאלה בפריז, כמו הפעם הזאת שר"דפתי אחרי נער זר שחטף תיק מאשה נכה, זה מסופר באריכות ב'עריק'. הגיבור אבשלום עוזר לנכה לחצות את הכביש כשהנער חוטף לה את התיק ורודף אחריו. איש לא מתערב ומשהו משתנה והרודף הופך לנרדף".

לדברי נתנאל, היא מכירה את בן זוגה רק כאדם כותב, וכך הוא מכיר אותה. "ב-2008 הוצאתי לאור את הרומן הראשון שלי, 'המצב העברי' בהוצאת כבל. חיינו אז יחד כבר בפריז. 'עריק' עוד היה רחוק. הוא יצא לאור כמעט ביחד עם הרומן השני שלי, 'המולדת הישנה', ב-2015. אנחנו כותבים אחד לצד השני, זה מסובך כמעט כמו לחיות אחד לצד השני. זה לא שמי"שהו מוביל-מפרסם והשני עוצר, אלא שאנחנו כותבים לסירוגין, בתורות. ולרוב אנחנו לא כותבים בכלל. טוב לכתוב מעט. נכון יותר. כמעט מיד אחרי שנפגשנו עב"רנו לגור ביחד. תמיד היו לנו דירות עם שני שולחנות כתיבה. עד היום עילי כותב במטבח ואני בחדר השי"נה. הוא כותב בלילה ואני תמיד בבוקר. לי מפריעים יותר כשאני כותבת. לו יש את השקט של הלילה".

בקרב יוצאי לאור בעם עובד הספר "העשב" מאת קלוד סימון 1958, שבני הזוג אהבו ותירגמו יחד מצ"רפתית. "סימון הוא הפונקנר של המחצית השנייה של המאה ה-20", אומר ראוונר, "אולי הסופר הגדול האחרון שקם לספרות הצרפתית. במרכזו של הספר זוג נשוי על סף פרידה, הוא מלווה את החיים שלנו ביי

קראתי שוב ושוב בשירי 'עיר היונה' של אלתרמן. יחד עם עילי גיליתי את פרוסט, את פלובר, את מוריס בלא"נשו, השתגיתי. נגעתי בדברים אחרים".

לשאלה איך שני סופרים מצליחים לטפח זוגיות, ע"נה ראוונר, "יכול להיות שלשני סופרים יותר קל לחיות יחד מאשר סופר שחי עם עורכת דין או רואת חשבון. הקירבה היא גדולה, סמויה יותר מהעין, מלאה יותר כא"שר ההווה היא אחת. לפעמים אנחנו עובדים יחד. אנח"נו מתייעצים, מקריאים זה לזה, חושבים ביחד".

אתם הורים לשתי בנות. אינך חרד לעיתין לאור מה שקורה בישראל?

"ודאי שאני חרד מאד. מעבר למאורעות העכ"ש וויים והחוקים המטרידים, החרדה קשורה בזה שהת"שניות האורחיות הולכות ומידרדרות, אם זה בתי הספר, בתי החולים והכבישים ואם זה הדמוקרטיה הליברלית שעליה התחנכנו, כמקום פלורליסטי שא"מור לטפח צמיחה של יצירה ולהיות רגיש יותר לנ"י מי הנפש של היוצר. משורר כמו ביאליק, שאני מלמד בבתי ספר תיכון, רואים בשיריו עד כמה הקונפליק"טים הפנימיים שלו היו גם הקונפליקטים הלאומיים. העברית המשוררת חוצב מדם לבו היא זו שבעצם יצ"רה את המחשבה של הכלל. היום אנחנו מנותקים מאותם אנשים שמייצגים את האינטלקט של האומה, שחושבים על השאלות הבסיסיות של המקום. האק"טיביום של הדעתנות בסוגיות הפוליטיות לא מאפ"שר היסוס, תהיה או מעשה ציבורי רגשי יותר. בשיח הפוליטי ברור איפה כל צד עומד וזהו. נדרש שקט מסוים שמאפשר גישה אחרת".

איך זה מסתדר שאתה חי בישראל אבל חש שייך לתרבות אחרת לגמרי?

"אפשר לראות בשני הספרים שלי תולדה של ספ"רות שמגיעה ממקום אחר, משפה אחרת. אני כותב בש"פת אם, אבל היא עוברת איזושהי תרגום. 'ילדה וכלי קשת' לא מתרחש בישראל. 'עריק' מתרחש בזמן העכשווי שלו בפריז ויש לו פלאשים למה שקרה בארץ. הרומן הבא יתמקד בשני קבצני רחוב פריזאים שעושים את הדרך ההפוכה ומהגרים לישראל, לחוות את החוויה הישרא"לית. רומן יותר משועשע, פחות עצוב מבחינה רגשית ולא כבד".

עניין של החלטה?

"לא רק. אבל אני מתבגר. בן 37 במוכן שאני לא אימפולסיבי יותר. יש לי קול משועשע. אני לא רק איש של דכדוך..."

זה, כבר עשר שנים. זה יהיה ציון דרך".

"אני תירגמתי בכפרים, הוא לקח את הניירות מה"שולחן שלי בלילה והמשיך", מספרת נתנאל. "התרגום המשותף הזה התחיל בלי שהחלפנו מילה, הוא התחיל במשמרות. לא דיברנו על זה. הוא תירגם בלילה, ואני ערכתי את זה ביום, ולחלופין, אני תירגמתי ביום והוא ערך בלילה. הרומן מספר על זוג נשוי עייף, מתקוטט, מנפצים צלחת מרק בארוחת הערב, רבים מבעד לדלת חדר האמבטיה — זה לא אנחנו. אני אוהבת את האדם הכותב, יותר מזה את האדם החושב בעילי, את זה שה"עיניים שלו משוטטות, יש לו עיניים גדולות, בהירות מאוד, נבוכות, חולמניות. נכון, לפעמים אני חושבת, היה נכון יותר לחיות עם קדר, נגה, אומן של מלאכת יד. זה חסר לי. זה חסר, האמת, לכל סופר. לדעת לעשות בחור"מה אם אני מרגישה לפעמים מיאוס מאנשי הספר זה כי יש להם ידי נייר עדינות, והעוצמות שלהם נטרות. סר"פירים לא משנים יותר את העולם. ומצד שני, אני זוכרת לעילי חסד נעורים: כשפגשתי אותו, החוקתי קרוב אלי את הביוגרפיה של משה דיין, המכתבים של בן-גוריון,

מדברי הביקורת

"את הנובלה 'ילדה וכלי קשת' מאת עילי ראוונר יש לקרוא בוודאי פעמיים — בשתי פעימות לפחות. בפעם האחת, הראשונה, בדחיפות, בחיפזון. יש לפ"תוח כספר זה כשם שפותרים חבילות שאין יודעים עדיין את טעמן, בעניין גדול, בלהיטות... ובעמוד הראשון, לפני תחילת הנובלה, הפתח — מובאה מן האלגיה של רילקה, ומה מדובר בו? מדובר על המוות הזה, שאין להכילו, וכיצד? מוות שעודו לפ"ני החיים? זה דבר שלא יתואר..."

גלילי שחר מסיים את הטקסט כך: "את כל שנא"מר דובר בנובלה הזאת, המיוחדת מאוד, צריך היה לסמן פעם נוספת גם בתחומי המיוחד של המפגש בין אב ובתו ולכן בעצם המפסק של המתווה האד"פלי. להוציא את הסיפור של אב ובתו מן התחום הזה — הנקרא על שמו של המלך העיוור מתבאי, פירושו, לא לפרש עוה. כי פירוש הדבר לקרוא מע"בר למתווה, מחוץ לתמונה, או פעם נוספת: לקרוא את התמונה, להאזין לה. פעם ידענו לומר כך, לק"רוא: 'לראות את הקולות'."

"הסיפור מרגש, ועיצוב היחסים המיוחדים בין האב המזויקאי לבתו הקטנה מרשים בעידונו, אומ"רת המתרגמת והעורכת נילי מירסקי על 'ילדה וכ"לי קשת". "אהבתי מאוד את הטון האלגי המאופק המאפיין את הטקסט מתחילתו ועד סופו. כן דיברו אל לבי המוטיביים הנוצריים שראונר שווה לתוך סיפורו, שנפתח בדירה שברחוב הצלב, כשהגיבור בן 33 — ממש כגילו של ישו בשנת צליבתו. בהמ"שך פוררים רמוזים לא מעטים לפרשת חייו של ישו: הגיבור תולה בחדרו תמונה של לורוס הקם לת"חיי, במקום אחר הוא נחקר בתחנת משטרה, וכ"שאינו עונה לשאלות אומר לו השוטף, 'אתה יושב ושותק כמו שה של אלוהים, ועוד ועוד. הדבר נוסך על הסיפור איזה נופך מיוחד".

גלילי שחר, פרופסור לספרות השוואתית בחוג לספרות באוניברסיטת תל אביב, כתב על הספר מסה ושמה "הספרות, תיבת תהודה בעקבות 'ילדה וכלי קשת'" (היא תתפרסם בכתב עת אינטרנטי חדש ושמו "אודות"). במסה כותב שחר, בין היתר,